KRYTERIA OCENIANIA ODPOWIEDZI
PRÓBNA MATURA Z OPERONEM

Biologia
Poziom rozszerzony

Listopad 2018

Numer zadania	Poprawna odpowiedź i zasady przyznawania punktów	Liczba punktów
1.	**1.1.** Kohezja polega na wzajemnym przyciąganiu się cząsteczek wody (które wynika z tworzenia się między nimi wiązań wodorowych), dzięki czemu słup wody w ksylemie/drewnie nie ulega przerwaniu/jest jednolity (pomimo jego dużej wagi oraz działania siły grawitacyjnej). 1 pkt – za poprawne wyjaśnienie, w jaki sposób kohezja umożliwia transport wody w ksylemie, uwzględniające, na czym to zjawisko polega 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi **1.2.** transpiracja (szparkowa) 1 pkt – za podanie poprawnej nazwy procesu zachodzącego w nadziemnych częściach roślin, który umożliwia wytworzenie się siły ssącej liści 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi	0–2
2.	**2.1.** 1. P, 2. F, 3. P 1 pkt – za poprawną ocenę trzech stwierdzeń dotyczących desmosomów 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi **2.2.** Przykładowe odpowiedzi: – Pomiędzy komórkami roślinnymi nie muszą występować desmosomy, ponieważ podobną funkcję pełni ściana komórkowa, która nadaje wytrzymałość mechaniczną. – Komórki roślinne są otoczone (sztywną/nieprzepuszczalną) ścianą komórkową i sąsiadujące ze sobą komórki są ściśle połączone, co nadaje im wytrzymałość mechaniczną. Dlatego połączenia zakotwiczające/desmosomy nie są w nich potrzebne. – Pomiędzy komórkami roślinnymi nie muszą występować desmosomy, ponieważ ściany komórkowe sąsiadujących komórek są sklejone za pomocą pektyn/blaszki środkowej, co nadaje tkance dużą wytrzymałość mechaniczną. 1 pkt – za poprawne wyjaśnienie uwzględniające występowanie w komórkach roślinnych ściany komórkowej, która pełni podobną do desmosomów funkcję 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi	0–2
3.	**3.1.** Przykładowe odpowiedzi: – Reakcje anaboliczne, ponieważ wymagają dostarczenia energii/ATP. – Są to reakcje endoergiczne/gromadzące energię, a więc mają charakter anaboliczny. – Reakcje (prowadzące do przekształcenia amoniaku w mocznik) mają charakter anaboliczny, ponieważ mocznik jest związkiem bardziej złożonym niż amoniak/ze związku prostszego powstaje związek bardziej złożony. 1 pkt – za określenie anabolicznego charakteru reakcji prowadzących do powstania mocznika wraz z poprawnym uzasadnieniem odnoszącym się do wzrostu stopnia złożoności produktu względem substratu lub zapotrzebowania energetycznego 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi **3.2.** wątroba 1 pkt – za podanie poprawnej nazwy narządu, w którego komórkach zachodzi cykl mocznikowy 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi	0–4

Numer zadania	Poprawna odpowiedź i zasady przyznawania punktów	Liczba punktów
	3.3. Przykładowe odpowiedzi: – Dzięki cyklowi mocznikowemu powstaje mniej toksyczny niż amoniak produkt przemian azotowych/przemiany materii (– mocznik). – Cykl mocznikowy pozwala na powstanie z amoniaku mniej toksycznego/szkodliwego dla człowieka mocznika. – Powstawanie mocznika w cyklu mocznikowym umożliwia wydalanie bardziej stężonego moczu (i oszczędzanie wody). – Cykl mocznikowy, dzięki przekształcaniu amoniaku w mocznik, pozwala na ograniczenie strat wody w procesie wydalania. 1 pkt – za poprawne wyjaśnienie fizjologicznego znaczenia cyklu mocznikowego w organizmie człowieka 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi **3.4.** B2 1 pkt – za znaczenie poprawnej nazwy etapu oddychania komórkowego (B) oraz poprawnego miejsca zachodzenia tego etapu (2) 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi	
4.	**4.1.** 1. P, 2. F, 3. F 1 pkt – za poprawną ocenę trzech stwierdzeń dotyczących doświadczenia 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi **4.2.** Przykładowe odpowiedzi: – Pochłaniają światło w innym zakresie barw niż chlorofil (ponieważ mają inne maksima absorpcji) i przekazują na niego energię swojego wzbudzenia. – Pełnią funkcję pomocniczą w procesie fotosyntezy, ponieważ wyłapują światło, którego nie wyłapują chlorofile i przekazują na nie energię swojego wzbudzenia. – Chronią chlorofil/chlorofile przed nadmiernym natężeniem światła. – Zapobiegają uszkodzeniom aparatu fotosyntetycznego spowodowanym zbyt silnym światłem. 1 pkt – za podanie jednej poprawnej funkcji karotenoidów w liściach roślin 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi	0–2
5.	**5.1.** Przykładowe odpowiedzi: – Sulfonamidy działają na zasadzie inhibicji kompetycyjnej, ponieważ konkurują z PABA/kwasem p-aminobenzoesowym o centrum aktywne syntazy dihydropterynianowej/enzymu. – Sulfonamidy działają na zasadzie inhibicji kompetycyjnej, ponieważ pod względem strukturalnym są podobne do PABA i przyłączają się do centrum aktywnego syntazy dihydropterynianowej/enzymu, która/który bierze udział w szlaku przemian metabolicznych PABA do kwasu foliowego. – Sulfonamidy mają podobną do PABA budowę i oba te związki mogą się przyłączyć do centrum aktywnego tego samego enzymu. Wskazuje to na inhibicję kompetycyjną sulfonamidów. 1 pkt – za określenie, że działają na zasadzie inhibicji kompetycyjnej oraz uzasadnienie uwzględniające bezpośrednio lub pośrednio konkurencję dwóch substratów o centrum aktywne enzymu 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi **5.2.** Przykładowe odpowiedzi: – Sulfonamidy (podobnie jak antybiotyki) ograniczają wzrost bakterii, ale nie tylko chorobotwórczych. Działają także na symbiotyczne bakterie bytujące w organizmie człowieka. Dlatego aby nie dopuścić do ich wyniszczenia, konieczne jest przyjmowanie (doustnych) probiotyków.	0–4

<table>
<tr><th>Numer zadania</th><th>Poprawna odpowiedź i zasady przyznawania punktów</th><th>Liczba punktów</th></tr>
<tr><td></td><td>– Sulfonamidy działają ograniczająco na wzrost wszystkich bakterii, w tym tych bytujących w przewodzie pokarmowym/jelicie człowieka. Przyjmowanie (doustnych) probiotyków ogranicza zatem negatywne dla symbiotycznej flory jelitowej skutki.
1 pkt – za poprawne uzasadnienie konieczności przyjmowania doustnych probiotyków podczas leczenia sulfonamidami odnoszące się do symbiotycznej flory bakteryjnej człowieka
0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi
5.3.
Przykładowe odpowiedzi:
– Sulfonamidy nie mogą być używane w leczeniu infekcji wirusowych, ponieważ wirusy namnażają się w komórkach zainfekowanej osoby, a synteza zasad azotowych u człowieka nie opiera się na blokowanych przez te leki reakcjach prowadzących od PABA do kwasu foliowego/reakcjach katalizowanych przez syntazę dihydropterynianową.
– Namnażanie się wirusów jest uzależnione od metabolizmu gospodarza. Człowiek w produkcji zasad azotowych i aminokwasów nie jest natomiast zależny od blokowanych przez sulfonamidy reakcji syntezy kwasu foliowego (ponieważ pobiera go z pokarmem). Dlatego też wirusy, pomimo stosowania przez człowieka sulfonamidów, mogą się namnażać.
– Wirusy nie wykazują własnego metabolizmu/wykorzystują związki organiczne występujące w komórkach gospodarza, w związku z czym zahamowanie syntezy kwasu foliowego przez sulfonamidy nie będzie miało na nie wpływu.
1 pkt – za poprawne uzasadnienie, że sulfonamidy nie mogą być używane w leczeniu infekcji wirusowych
0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi
5.4.
A
1 pkt – za zaznaczenie wyłącznie odpowiedzi A
0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi</td><td></td></tr>
<tr><td>6.</td><td>6.1.
<table><tr><th>Etapy cyklu rozwojowego nerecznicy samczej</th><th>Numer</th></tr><tr><td>rozwój sporofitu</td><td>4</td></tr><tr><td>zapłodnienie</td><td>3</td></tr><tr><td>powstanie i wysiew zarodników</td><td>1</td></tr><tr><td>rozwój gametofitu</td><td>2</td></tr><tr><td>mejoza</td><td>5</td></tr></table>1 pkt – za poprawne uporządkowanie wszystkich etapów cyklu rozwojowego nerecznicy samczej
0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi
6.2.
Przykładowe odpowiedzi:
– 1. odżywianie, 2. rozmnażanie (bezpłciowe)
– 1. (funkcja) asymilacyjna, 2. (funkcja) generatywna
– 1. przeprowadzanie fotosyntezy/synteza związków odżywczych, 2. tworzenie zarodników
Uwaga: Kolejność odpowiedzi nie ma znaczenia.
1 pkt – za wymienienie dwóch poprawnych funkcji liści nerecznicy samczej
0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi</td><td>0–2</td></tr>
</table>

Numer zadania	Poprawna odpowiedź i zasady przyznawania punktów	Liczba punktów
7.	**7.1.** Przykładowe odpowiedzi: Kłobuczka należy do roślin dwuliściennych, ponieważ: – występuje u niej pierzasta nerwacja liścia, – jej liść jest (pierzasto) podzielony, – jej liście są zaopatrzone w ogonki liściowe/liść składa się z blaszki liściowej i ogonka liściowego, – ma palowy system korzeniowy/główny korzeń palowy. 1 pkt – za określenie, że kłobuczka jest rośliną dwuliścienną, oraz uzasadnienie uwzględniające widoczne na rysunku dwie cechy budowy morfologicznej charakterystyczne dla tej grupy roślin 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi **7.2.** Przykładowe odpowiedzi: – Nasiona/owoce kłobuczki zaopatrzone są w elementy czepne/haczyki/(zagięte) kolce, które umożliwiają przyczepianie się do sierści zwierząt i rozsiewanie/zoochorię. – Haczykowate wyrostki/włoski nasion/owoców pomagają w przyczepianiu się ich do (pokrycia ciała) zwierzęcia i przenoszenia na większe odległości. 1 pkt – za wskazanie cechy budowy nasion kłobuczki wskazujących jednoznacznie na przystosowanie do zoochorii 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi	0–2
8.	**8.1.** Przykładowe odpowiedzi: – Rosnące do góry i wyrastające ponad powierzchnię podłoża korzenie pełnią funkcję oddechową/pneumatoforów, co ma istotne znaczenie dla namorzynów, które rosną w (grząskim i) ubogim w tlen podłożu. – Namorzyny rosną w (grząskim, a więc) ubogim w tlen podłożu. Dzięki ich wyrastającym ponad powierzchnię gruntu, wykazującym geotropizm ujemny korzeniom głębiej położone korzenie są lepiej przewietrzane. – Namorzyny rosną w wysyconą wodą podłożu na brzegach morskich, z czym wiąże się konieczność uzupełniania niedoborów tlenu. Umożliwiają to korzenie oddechowe wyrastające ponad powierzchnię gruntu dzięki geotropizmowi ujemnemu. 1 pkt – za poprawne uzasadnienie, że geotropizm ujemny korzeni stanowi przystosowanie do warunków, w jakich rosną namorzyny, uwzględniający oddechową funkcję korzeni 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi **8.2.** C 1 pkt – za zaznaczenie wyłącznie odpowiedzi C 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi	0–2

Numer zadania	Poprawna odpowiedź i zasady przyznawania punktów	Liczba punktów
9.	**9.1.** 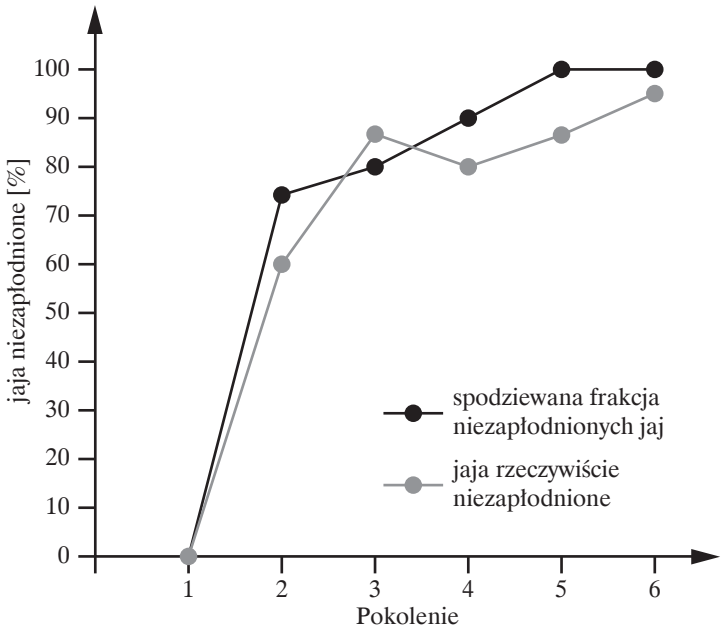 2 pkt – za w całości poprawne wykonanie diagramu, tj.: – poprawne wyskalowanie osi i opatrzenie ich strzałkami – poprawne opisanie obu osi: jaja niezapłodnione [%]/frakcja jaj niezapłodnionych [%]/ udział jaj niezapłodnionych [%]/procentowy udział jaj niezapłodnionych oraz pokolenie (komarów)/pokolenia (komarów) – poprawne narysowanie obu linii na wykresie oraz opisanie tych linii w legendzie lub bezpośrednio nad każdą z linii 1 pkt – za częściowo poprawne wykonanie wykresu, tj.: za poprawne opisanie linii wykresu oraz poprawne opisanie osi lub za poprawne wyskalowanie osi oraz poprawne narysowanie linii wykresu zgodnie z podaną legendą 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi **9.2.** Przykładowe odpowiedzi: – Wraz ze wzrostem liczby sterylnych samców spada liczba złożonych (przez samice) jaj. – Im więcej jest sterylnych samców (komara), tym mniej zostaje złożonych jaj. – Liczba złożonych jaj rośnie ze spadkiem liczby sterylnych samców. 1 pkt – za poprawnie sformułowany wniosek, dotyczący zależności między liczbą sterylnych samców a liczbą składanych jaj 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi **9.3.** B3 1 pkt – za zaznaczenie poprawnej odpowiedzi – wskazanie malarii oraz rozpoznanie, że jest ona chorobą wywoływaną przez protisty 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi	0–4

Numer zadania	Poprawna odpowiedź i zasady przyznawania punktów	Liczba punktów
10.	**10.1.** 1. głowa 2. noga 3. muszla 4. muszla 5. noga 1 pkt – za poprawne uzupełnienie wszystkich pięciu pól w schemacie 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi **10.2.** 1. F, 2. P, 3. P 1 pkt – za poprawną ocenę trzech stwierdzeń dotyczących muszli mięczaków 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi	0–2
11.	**11.1.** Przykładowe odpowiedzi: – Wpływ wyglądu rodziców zeberek na preferencje związane z wyborem partnera przez potomstwo. – Czy potomstwo zeberek przy wyborze partnera kieruje się wyglądem swoich rodziców? – Wpływ ozdób na głowie rodziców zeberek na późniejszy wybór partnera przez potomstwo. – Czy wygląd rodziców zeberek ma wpływ na preferencje związane z wyborem partnera przez potomstwo? *Uwaga: Nie należy uznać odpowiedzi ogólnych, nieodnoszących się do zeberek.* 1 pkt – za poprawnie sformułowany problem badawczy 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi **11.2.** Przykładowe odpowiedzi: – Grupa czwarta. – Próbę/grupę kontrolną stanowiła grupa, w której żadne z rodziców (zeberek) nie było ozdobione (piórkiem). – Para rodziców (zeberek) bez ozdób. – Grupa, w której ani samica/matka, ani samiec/ojciec nie mieli ozdoby (na głowie). 1 pkt – za określenie, że grupę kontrolną stanowiła grupa, w której żadne z rodziców nie było ozdobione 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi **11.3.** 1. N, 2. N, 3. T 1 pkt – za poprawną ocenę trzech wniosków 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi	0–3
12.	Przykładowe odpowiedzi: – Redukcja narządów rozrodczych u samic ptaków pozwala na obniżenie ich wagi, co usprawnia latanie. – U ptaków, które aktywnie latają, bardzo istotna jest niska masa ciała. Do jej osiągnięcia przyczynia się m.in. ograniczenie liczby jajników i jajowodów. *Uwaga: Należy uznać* również odpowiedzi, w których zamiast masy lub wagi pojawia się ciężar. 1 pkt – za poprawne wykazanie związku budowy żeńskiego układu rozrodczego ptaków ze sposobem ich lokomocji 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi	0–1

Numer zadania	Poprawna odpowiedź i zasady przyznawania punktów	Liczba punktów
13.	**13.1.** Przykładowe odpowiedzi: – Poziom cukru, który dostaje się z jelit do układu wrotnego jest zmienny, zależny od spożytego pokarmu/posiłku. Z układu wrotnego krew trafia do wątroby, w której nadmiar cukru/glukozy jest magazynowany (w postaci glikogenu) i uwalniany wtedy, gdy organizm go potrzebuje/gdy z jelita przez układ wrotny dostanie się go/jej do wątroby zbyt mało. Dzięki temu do żyły wątrobowej trafia krew, w której poziom cukru/glukozy jest stabilny/zależny od zapotrzebowania organizmu. – Krążenie wrotne pozwala na dostarczenie cukru pochodzącego z pokarmu w pierwszej kolejności do wątroby. Dzięki temu jego wysoki poziom w układzie wrotnym jest obniżany przez wątrobę do stabilnego poziomu cukru w żyle wątrobowej. – Wątroba stanowi magazyn cukru (w postaci glikogenu). Jeśli w układzie wrotnym poziom cukru jest niski, wątroba go podwyższa do zgodnego z normą poziomu cukru w żyle wątrobowej. 1 pkt – za poprawne uzasadnienie, że krążenie wrotne wątroby pozwala na regulację poziomu cukru w organizmie, które uwzględnia zmiany w poziomie cukru w poszczególnych elementach układu wrotnego oraz funkcję wątroby w tej regulacji 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi **13.2.** Przykładowe odpowiedzi: – Dzięki istnieniu układu wrotnego wszystkie związki pobrane z pokarmem, także te szkodliwe, trafiają w pierwszej kolejności do wątroby, gdzie mogą ulec detoksykacji. W ten sposób nie dochodzi do ich toksycznego działania na resztę organizmu. – Wszystkie toksyczne substancje, które dostały się do organizmu drogą pokarmową, zanim trafią do żyły głównej dolnej, dostarczane są układem wrotnym do wątroby. W organie tym zachodzi ich neutralizacja, dzięki temu nie przedostają się one do innych części organizmu. 1 pkt – za poprawne uzasadnienie, że obecność układu wrotnego sprzyja detoksykacyjnej funkcji wątroby 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi **13.3.** Nazwa: sieć dziwna (tętniczka) Narząd: nerka/mózg 1 pkt – za podanie poprawnej nazwy oraz poprawnego miejsca występowania sieci naczyń krwionośnych 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi	0–3
14.	– (Spowodowany treningiem w górach) wzrost liczby erytrocytów/czerwonych krwinek i ilości hemoglobiny powoduje zwiększenie wydolności sportowca (które utrzymuje się jakiś czas po treningu), ponieważ dzięki tym zmianom tkanki, w tym mięśnie (szkieletowe i mięsień serca), są lepiej zaopatrzone w tlen. – Erytrocyty i hemoglobina odpowiedzialne są/hemoglobina zawarta w erytrocytach odpowiedzialna jest za transport tlenu w organizmie. Po treningu na dużych wysokościach (n.p.m.) jest ich więcej, zatem więcej tlenu jest dostarczanego do mięśni (szkieletowych i mięśnia serca). Dzięki temu sportowcy mogą osiągać lepsze wyniki/mają większą wydolność. Uwaga: Uznaje się odpowiedzi odnoszące się tylko do wzrostu liczby erytrocytów lub tylko do wzrostu ilości hemoglobiny, pod warunkiem, że uwzględniają one wzrost wydolności sportowca poprzez lepsze zaopatrzenie w tlen. 1 pkt – za poprawne wyjaśnienie, w jaki sposób opisane w tekście zmiany fizjologiczne wywołane treningiem na dużych wysokościach n.p.m. wpływają na wydolność sportowców 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi	0–1

Numer zadania	Poprawna odpowiedź i zasady przyznawania punktów	Liczba punktów
15.	**15.1.** Zdrowy neuron 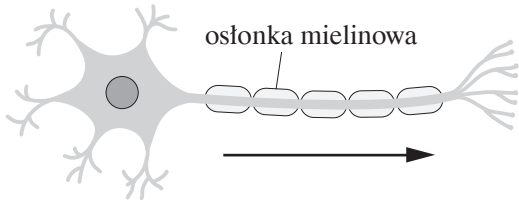 1 pkt – za poprawne zaznaczenie na schemacie zdrowego neuronu kierunku przewodzenia impulsu nerwowego w aksonie 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi **15.2.** Przykładowe odpowiedzi: – Choroby autoimmunizacyjne/autoimmunologiczne to choroby, w których (wadliwie działający) układ odpornościowy niszczy komórki (i tkanki) własnego organizmu. – Są to choroby, w przebiegu których układ immunologiczny atakuje komórki (i tkanki) własnego ciała (czego przyczyną jest niewykształcenie tolerancji na ich antygeny). 1 pkt – za poprawne wyjaśnienie, na czym polegają choroby autoimmunizacyjne 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi **15.3.** Przykładowe odpowiedzi: – W zdrowym neuronie między osłonkami mielinowymi występują przewężenia Ranviera/przerwy, między którymi impulsy nerwowe mogą szybko przeskakiwać. Demielinizacja jest więc przyczyną zmniejszenia się prędkości przekazywania impulsów. – Dzięki osłonkom mielinowym impulsy nerwowe mogą przemieszczać się skokowo, co zwiększa ich prędkość. Uszkodzenie osłonek powoduje zatem zaburzenia w drodze przewodzenia impulsów nerwowych (w tym przewodzenia między neuronami). 1 pkt – za poprawne wyjaśnienie, jakie skutki dla przewodzenia impulsu nerwowego ma uszkodzenie osłonki mielinowej, uwzględniające rolę tej osłonki w przewodzeniu impulsu 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi	0–3

Numer zadania	Poprawna odpowiedź i zasady przyznawania punktów	Liczba punktów
16.	**16.1.** Przykładowe odpowiedzi: – Po zadziałaniu bodźca w postaci zimna wydzielane przez tarczycę hormony pobudzają metabolizm komórek ciała, czemu towarzyszy wydzielanie dużej ilości ciepła. – W wyniku pobudzenia zimnem tarczyca wydziela trójjodotyroninę i tyroksynę / trijodotyroninę i tyroksynę/T_3 i T_4, które poprzez zwiększenie tempa metabolizmu w komórkach ciała przyczyniają się do wydzielenia dużej ilości ciepła. *Uwaga: Należy uznać także odpowiedzi odnoszące się tylko do jednego z hormonów tarczycy – tylko tyroksyny lub tylko trójjodotyroniny.* 1 pkt – za poprawne wyjaśnienie uwzględniające wpływ hormonów tarczycy na wzrost metabolizmu komórek ciała 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi **16.2.** Przykładowe odpowiedzi: – Zwrotne hamowanie przez hormony tarczycy wydzielniczej działalności przysadki mózgowej pozwala na utrzymanie odpowiedniego poziomu tych hormonów. – Dzięki zwrotnemu hamowaniu wydzielania TSH/tyreotropiny przez trójjodotyroninę/ trijodotyroninę/T_3 i tyroksynę/T_4 nie dochodzi do nadprodukcji/nadmiernego gromadzenia się hormonów tarczycy. – Zwrotne hamowanie wydzielniczej działalności przysadki mózgowej przez hormony tarczycy powoduje, że hormony te są wydzielane tylko w takiej ilości, jaka jest potrzebna do odpowiedniej reakcji organizmu na bodziec. 1 pkt – za poprawne wyjaśnienie znaczenia zwrotnego hamowania przez hormony tarczycy wydzielniczej działalności przysadki mózgowej 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi **16.3.** B 1 pkt – za zaznaczenie wyłącznie odpowiedzi B 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi **16.4.** C2 1 pkt – za znaczenie poprawnej nazwy pierwiastka (C) oraz poprawnej kategorii, do której należy ten pierwiastek (2) 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi	0–4
17.	**17.1.** Przykładowe odpowiedzi: – Komórka, w której zachodzi anafaza została oznaczona cyfrą 3, ponieważ widoczne są w niej chromatydy siostrzane, które (wskutek skręcania się włókien wrzeciona kariokinetycznego) zostały umieszczone na przeciwległych biegunach komórki. – 3, ponieważ chromosomy potomne (wskutek skręcania się wrzeciona podziałowego) zostały przeciągnięte na przeciwległe bieguny komórki. – 3, ponieważ w komórce są widoczne chromosomy potomne powstałe po pęknięciu chromosomów (w centromerze). 1 pkt – za poprawne podanie oznaczenia cyfrowego komórki, w której zachodzi anafaza i poprawne uzasadnienie zawierające jeden argument uwzględniający widoczną na rysunku cechę anafazy 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi **17.2.** 16/szesnaście 1 pkt – za poprawne podanie liczby chromosomów w komórkach po podziale 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi **17.3.** D 1 pkt – za zaznaczenie wyłącznie odpowiedzi D 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi	0–3

Numer zadania	Poprawna odpowiedź i zasady przyznawania punktów	Liczba punktów
18.	**18.1.** Genotyp: ab/ab lub $\frac{ab}{ab}$ Fenotyp: (ziarna) pomarszczone, bezbarwne *Uwaga: Zapis genotypu* $\frac{aa}{bb}$ *jest niepoprawny.* 1 pkt – za poprawne zapisanie genotypu i fenotypu z użyciem oznaczeń podanych w tekście 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi **18.2.** Obliczenia: 278 + 282 + 7 + 8 = 575 575– 100% 15 – *X*% 15 x 100% = 575 x *X*% ⇒ *X* = 2,61% lub częstość *crossing over* = *X* 100%, częstość *crossing over* = 2,61% Odpowiedź: 2,61 cM / jednostek mapowych / 2,61% (dopuszcza się 0,026 bez jednostki) *Uwaga: Zdający może policzyć osobno odsetek, jaki stanowi każda z obu grup rekombinantów i zsumować je (1,22% + 1,39%).* 2 pkt – za poprawne obliczenie odległości pomiędzy genami i podanie wyniku z jednostką (cM, centymorgan, jednostka mapowa, dopuszczalny % rekombinantów lub częstość rekombinantów 2,61% lub 0,026) 1 pkt – za zastosowanie poprawnej metody obliczenia odległości pomiędzy genami (iloraz sumy rekombinantów i sumy wszystkich osobników), ale błąd w obliczeniach lub podanie wyniku z niewłaściwą jednostką (np. 0,026 cM lub 2,61) 0 pkt – za błędną metodę obliczenia lub podanie jedynie wyniku, lub za brak odpowiedzi **18.3.** 1. P, 2. F, 3. P 1 pkt – za poprawną ocenę trzech stwierdzeń dotyczących dziedziczenia opisanych cech nasion kukurydzy 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi	0–4
19.	**19.1.** Przykładowe odpowiedzi: – W kolistej cząsteczce DNA bakterii występuje tylko jedno (lub dwa) miejsce inicjacji replikacji/miejsce *ori*, natomiast w liniowej cząsteczce DNA u *Eucaryota* miejsc tych jest ich wiele/(znacznie) więcej. – Podczas replikacji w DNA organizmu eukariotycznego występuje (znacznie) więcej replikonów niż w DNA organizmu prokariotycznego. – Podczas replikacji DNA u *Procaryota* tworzy się tylko jedno (lub dwa) oczka replikacyjne, natomiast u *Eucaryota* oczek replikacyjnych jest wiele. – Podczas replikacji DNA w organizmie eukariotycznym powstaje więcej widełek replikacyjnych niż u bakterii. *Uwaga: Nie należy uznać odpowiedzi odnoszących się tylko do kształtu cząsteczek DNA u Procaryota i Eucaryota.* 1 pkt – za podanie poprawnej, widocznej na schemacie, różnicy w przebiegu procesu replikacji DNA w organizmie prokariotycznym i eukariotycznym 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi **19.2.** Mechanizm replikacji DNA u bakterii jest semikonserwatywny, ponieważ każda z dwóch potomnych/nowo powstałych/powstałych w replikacji/nowych cząsteczek DNA składa się z jednej nici macierzystej/rodzicielskiej/starej oraz z jednej nici potomnej/nowo zsyntetyzowanej. 1 pkt – za poprawne uzasadnienie, że mechanizm replikacji DNA u bakterii jest semikonserwatywny 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi	0–2

<table>
<tr><th>Numer zadania</th><th>Poprawna odpowiedź i zasady przyznawania punktów</th><th>Liczba punktów</th></tr>
<tr><td>20.</td><td>

20.1.

	SG	Sg	sG	sg
SG	SSGG	SSGg	SsGG	SsGg
Sg	SSGg	SSgg	SsGg	Ssgg
sG	SsGG	SsGg	ssGG	ssGg
sg	SsGg	Ssgg	ssGg	ssgg

Prawdopodobieństwo wystąpienia wśród roślin potomnych osobnika o fenotypie rośliny rodzicielskiej lub 0,5625 lub 56,25%
Uwaga: W przypadku, gdy zdający użyje innego oznaczenia literowego alleli genu, np. „A” i „a” oraz „B” i „b” i poda legendę, może otrzymać 2 pkt, jeżeli poprawnie rozwiąże i zinterpretuje krzyżówkę. Zastosowanie innych oznaczeń bez legendy z poprawnym rozwiązaniem krzyżówki i podaniem prawdopodobieństwa skutkuje przyznaniem 1 pkt.
2 pkt – za poprawne obliczenie prawdopodobieństwa wynikającego z poprawnie zapisanej krzyżówki genetycznej
1 pkt – za poprawne zapisanie krzyżówki genetycznej przy niewłaściwie obliczonym prawdopodobieństwie
0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi
20.2.
SSgg, Ssgg (kolejność nie ma znaczenia)
Uwaga: W przypadku, gdy zdający użyje innego oznaczenia literowego alleli genu, np. „A” i „a” oraz „B” i „b” i poda legendę, może otrzymać 1 pkt, jeżeli poda poprawne genotypy. W przypadku użycia odmiennych oznaczeń i braku legendy, zdający otrzymuje 0 pkt.
1 pkt – za poprawne wypisanie wszystkich genotypów warunkujących osobniki grochu o strąkach o pełnych kształtach i zielonych nasionach
0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi
20.3.
Przykładowe odpowiedzi:
– samosterylność/samopłonność
– dwupienność
– przedsłupność/protogynia/wcześniejsze dojrzewanie słupków niż pręcików
– przedprątność/protoandria/wcześniejsze dojrzewanie pręcików niż słupków
– różnosłupkowość/heterostylia/zróżnicowana długość słupków i pręcików/odmienna długość słupków i pręcików
1 pkt – za podanie jednego poprawnego przystosowania roślin do zapobiegania samozapyleniu
0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi

</td><td>0–4</td></tr>
<tr><td>21.</td><td>

Przykładowe odpowiedzi:
– Bliźnięta jednojajowe mogą się różnić wyglądem, ponieważ na ich fenotyp wpływ mają warunki środowiska, w jakich przebywają/w jakich się wychowywały (a nie tylko genotyp).
– Wygląd bliźniąt zależy nie tylko od genotypu, lecz także od oddziaływań środowiska.
– Bliźnięta jednojajowe nie zawsze są identyczne z wyglądu ze względu na zmienność środowiskową.
1 pkt – za poprawne wyjaśnienie, dlaczego bliźnięta jednojajowe nie zawsze wyglądają identycznie
0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi

</td><td>0–1</td></tr>
</table>

Numer zadania	Poprawna odpowiedź i zasady przyznawania punktów	Liczba punktów
22.	**22.1.** U modraszków telejusa i alkona występuje rozwój złożony z przeobrażeniem (*zupełnym / niezupełnym*). Ich dorosłe osobniki odwiedzają kwiaty i żywią się ich nektarem. Jest to przykład (*komensalizmu / mutualizmu*). Po wykluciu się z jaj postaci larwalne tych gatunków początkowo żerują na roślinach, natomiast po adoptowaniu przez mrówki, stają się (*saprofagami / drapieżnikami*). 1 pkt – za podkreślenie trzech poprawnych określeń 0 pkt – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi **22.2.** Przykładowe odpowiedzi: – Modraszki telejus i alkon mają różne nisze ekologiczne, ponieważ ich dorosłe postaci żywią się nektarem różnych gatunków roślin (modraszek telejus żywi się nektarem głównie krwiściągu lekarskiego, natomiast alkon nektarem różnych gatunków)/mają odmienną bazę pokarmową. – Ich nisze ekologiczne są odmienne, ponieważ każdy z tych gatunków składa jaja na innym gatunku rośliny (modraszek telejus na krwiściągu lekarskim, a alkon na goryczce wąskolistnej). – Nisze ekologiczne tych gatunków różnią się, ponieważ larwy/gąsienice każdego z nich żerują na odmiennych gatunkach roślin/dwóch różnych gatunkach roślin (modraszka telejusa na krwiściągu lekarskim, a alkona na goryczce wąskolistnej). 1 pkt – za poprawne uzasadnienie odnoszące się do tekstu, wskazujące, że modraszki telejus i alkon, pomimo występowania w takich samych siedliskach, mają odmienne nisze ekologiczne 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi **22.3.** Przykładowe odpowiedzi: Stwierdzenie jest błędne. Gatunki modraszków występujące w Polsce należą do różnych rodzajów, ponieważ: – mają odmienne pierwsze człony nazwy łacińskiej, – ich łacińskie nazwy rodzajowe są różne [(np.) *Maculinea* i *Polyommatus*], – modraszek telejus/alkon należy do rodzaju *Maculinea*, a (modraszek) ikar do rodzaju *Polyommatus*, – różnią się nazwami rodzajowymi. 1 pkt – za wskazanie, że stwierdzenie jest błędne oraz poprawne uzasadnienie odnoszące się do różnych rodzajowych nazw łacińskich modraszków 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi	0–3

Numer zadania	Poprawna odpowiedź i zasady przyznawania punktów	Liczba punktów
23.	**23.1.** Przykładowe odpowiedzi: Mięsożercę przedstawia linia nr 2, ponieważ: – liczebność gatunku oznaczona linią nr 2 wzrasta po wzroście liczebności gatunku oznaczonej linią nr 1, co odpowiada temu, że wzrost liczebności rysia (kanadyjskiego)/ drapieżnika musi zostać poprzedzony wzrostem liczebności zająca (amerykańskiego)/ roślinożercy; – jej przebieg wskazuje, że oznaczana nią liczebność gatunku (przeważnie) spadała później niż liczebność gatunku nr 1, co odpowiada temu, że w naturalnych warunkach spadek liczebności mięsożercy jest poprzedzony spadkiem liczebności roślinożercy/ ofiary; – w warunkach naturalnych (przeważnie) liczebność mięsożerców jest mniejsza niż roślinożerców, na które one polują; – zające są mniejsze niż rysie, a liczba zwierząt większych (czyli rysi) występujących na tej samej powierzchni co zwierzęta o mniejszych rozmiarach ciała (w tym wypadku zajęcy) jest w warunkach naturalnych mniejsza. 1 pkt – za określenie, że mięsożercę przedstawia linia nr 2 oraz uzasadnienie zawierające jeden poprawny, odnoszący się do wykresu argument 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi **23.2.** Przykładowe odpowiedzi: Regulacja liczebności ofiar i drapieżników jest przykładem sprzężenia zwrotnego ujemnego, ponieważ: – wzrost liczebności drapieżników powoduje spadek liczebności ofiar. Mniej ofiar oznacza mniej jedzenia dla drapieżników, więc spada ich liczebność, co z kolei prowadzi do wzrostu liczebności ofiar; – wzrost liczebności ofiar powoduje wzrost liczebności drapieżników. Więcej drapieżników oznacza, że w wyniku ich polowań ginie więcej ofiar, więc w efekcie spada ich liczebność, co z kolei pociąga za sobą zmniejszenie się liczebności drapieżników; – wzrost liczebności drapieżników powoduje spadek liczebności ofiar, a to powoduje spadek liczebności drapieżników. 1 pkt – za określenie, że regulacja liczebności ofiar i drapieżników jest przykładem sprzężenia zwrotnego ujemnego oraz uzasadnienie odwołujące się do danych przedstawionych na wykresie 0 pkt – za odpowiedź niespełniającą powyższych wymagań lub za brak odpowiedzi	0–2